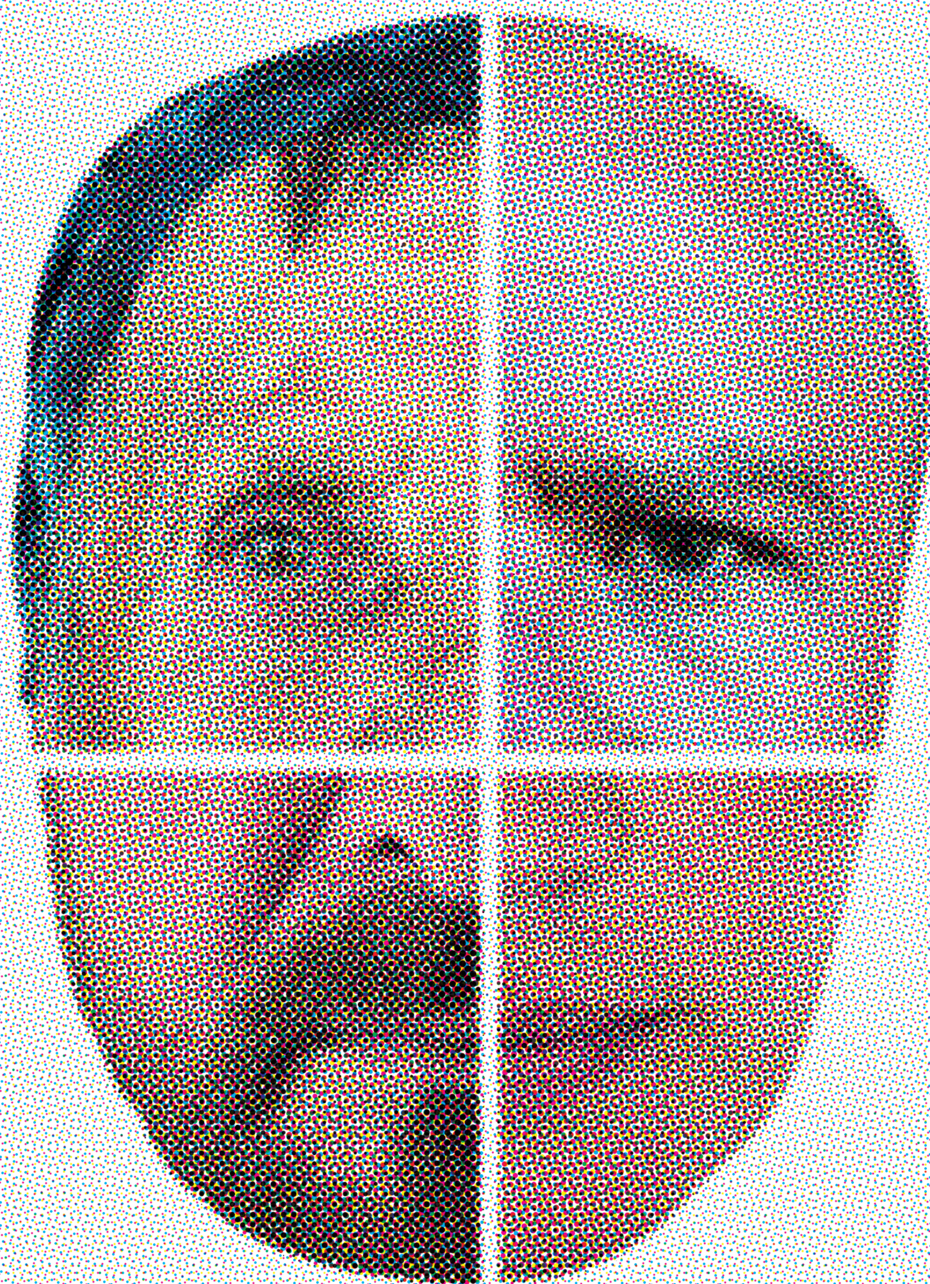
XVI TRIALOH / 21-22 SIERPNIA 2015 / KRYNKI

ТУТЭЙШЫЯ

«ТУТЭЙШЫЯ»

У якасці лейтматыву і вядучай тэмы сёлетняга XVI ТРЫЯЛОГУ прапануем „тутэйшасць". Якраз, у гэтыя дні спаўняецца 93 гады з часу завяршэння Янкам Купалам яго п'есы пад загалоўкам «Тутэйшыя». У 1922 годзе п'еса была надрукаваная ў часопісе «Полымя» а яшчэ праз 2 гады была паказаная на сцэне Беларускага Дзяржаўнага Тэатру. Чатыры гады таму, калі Сакрат Яновіч святкаваў сваё 75-годздзе, у Крынках адбылася пастаноўка гэтага спектакля ў выкананні актораў Гарадзенскага Лялечнага Тэатру.

Янка Купала назваў свой твор „трагічна-смяшлівай сцэнай у 4-х дзеях", хаця ў ёй больш трагедыі чым смеху, больш драмы чым камэдыі. На фоне падзеяў з гадоў 1918–1920, калі адна акупацыя змянялася іншай, аўтар аналізуе стаўленне беларусаў да гэтых падзеяў. Купала хвалюецца адсутнасцю нацынальнага гонару і нацыянальнай свядомасці ў беларусаў. Калі ім найпрасцей назваць сябе „тутэйшымі", дык гэта для Купалы маладушнасць, няпоўнавартаснасць, бяспрынцыповасць, пасыўнасць і нават – здрадніцтва. Негатыўны герой п'есы – Мікіта Зносак лічыць, што „можна мець светапогляд адзін, думаць другое, гаварыць трэцяе, а рабіць чацвёртае". Ён спрабуе прыстасавацца да любой улады каб толькі тая яго не чапала і каб была ежа, вопратка і добрая служба. Шукаючы сабе самага цёплага месца і поўнай міскі такія людзі зракаюцца сваёй мовы, не паважаюць родную зямлю, адмаўляюцца ад уласнай думкі. Зносак не проста прыставанец. У тым нібыта лёсам наканаваным выбары паміж Польшчай і Расеяй, ён адкрыта стае на баку таго, каго лічыць мацнейшым. Увогуле не дапушчаючы думкі, што Беларусь можа быць самастойнай, запярэчваючы ўсяму беларускаму, Зносак кажа пра „адзіны непадзельны рускі язык", які б ён „завёў ад Азіі да Аўстраліі, ад Афрыкі да Амэрыкі і ад Смаленска да Бэрліна". Напэўна, ён вельмі ўтульна адчуваў бы сябе ў сённяшняй Беларусі і актыўна прапагандаваў бы так званы „рускі свет". Ёсць у п'есе і станоўчыя персанажы, у прыватнасці Янка Здольнік. Яны раскрываюць такія рысы беларускага нацыянальнага характару, як працавітасць, сумленнасць, шчырасць, мужнасць. Аднак гэтыя станоўчыя рысы застаюцца ўсяго толькі рамантычным ідэалізмам ці высакароднай ўтопіяй.

„Тутэйшыя" становяцца неверагодна актуальнымі ў наш час. Гэта тычыцца і Беларусі і Падляшша. „Тутэйшасць" – гэта спрадвечная беларуская праблема з самаідэнтыфікацыяй. Гэта труслівае нежаданне самаакрэсліцца. Калі раз-пораз мяняюцца акупанты, дык мужыцкі розум падказвае не атоесамліваць сябе з ніводным з іх. „І нашым і вашым" – да гэтага зводзіцца і сёння немудраге-

лістая хітраватасць беларусаў. Падлізацца адным і не пакрыўдзіць другіх. Сто гадоў таму, „тутэйшыя" на Падляшшы занадта выразна палічылі сябе „рускімі", іх упаткала трагедыя „бежанства". Калі нехта ў палове 40-х гадоў мінулага стагоддзя занадта адкрыта назваў сябе беларусам, яго ўпаткала альбо магло ўпаткаць перасяленне ў „савецкі рай", альбо растрэл польскімі партызанамі.

„Тутэйшасць" – гэта выява няпоўнавартаснасці і нізкай самаацэнкі. Гэта адгаворка і выкрутас разлічаны на непрадказальнасць рэакцыі з боку мацнейшых. Сёння на Беласточчыне, бязнацыянальная „тутэйшасць" абрала сабе ў якасці бяспечнай нейтральнасці праваслаўнасць. Калі аказаліся тут і праваслаўныя палякі, дык гэта бяспечная самаідэнтыфікацыя. Шмат каму гэтак падаецца. Аднак яны ніколі не сустракаліся з праваслаўнымі нэграмі ці эскімосамі. Адкуль ім ведаць, што ніводнае веравызнанне не адведзенае толькі для адной нацыі.

Аднак існуе ў гэтым паняцці „тутэйшасці" нешта надзвычай станоўчае. Гэта канстатацыя аселасці канкрэтна ў гэтым месцы. Гэта міжвольная павага да месца свайго нараджэння, да сваёй „малой Радзімы", не абстрактнага, але свайго, спадчыннага, нават сакральнага як зямля абяцаная свайго месца на зямлі. „Тутэйшы", гэта інакш кажучы аўтахтон, прадстаўнік першаснага, карэннага, аселага, мясцовага, лакальнага насельніцтва. Аўтахтоннае насельніцтва, гэта значыць карэннае, не прыезджае, не чужое, але спрадвеку аселае на гэтай зямлі і асацыяване якраз з гэтай зямлёю.

Калі шукаць тэалагічна-філасафічных асацыяцыяў, дык адмаўленне ад назвы, гэта непрыйманне чужой улады. Прабацька Адам атрымаў уладу над зямлёю і ўсялякім стварэннем і ягоная ўлада выявілася найперш у названні кожнай жывой істоты (Быц. 2, 19-20). Даць імя, гэта значыць зрабіць яго сабе падданым. Адмаўленне ад імя і ўцёкі ў нейкую расплывістую і шматзначную ў „тутэйшасць" мае глыбейшы сэнс, чым яго ўсведамляюць самі „тутэйшыя".

„Тутэйшасць" гэта дасканалая нагода, каб сабе самому адказаць на пытанне: хто я? Чаму беларусы дагэтуль пазбягаюць нацыянальнай ідэнтыфікацыі задавальняючыся эрзацам „тутэйшасці"? Спадзяемся, што цягам сёлетняга ТРЫЯЛОГУ прагучыць на гэтую тэму шмат цікавага і арыгінальнага.

XVI ТРЫЯЛОГ / КРЫНКІ 2015 / АСОБЫ

ДЫСКУСІЯ / КУЛЬТУРА

Анда РОТЭНБЕРГ (Польшча)
Нарадзілася ў Новасібірску. Гісторык мастацтва, мастацкі крытык, куратар і публіцыст. У 1993–2001 гадах – дырэктар Дзяржаўнай мастацкай галерэі Захэнта ў Варшаве. Бацька Анды Ротэнберг быў польскім габрэем, маці паходзіла з расейскай мяшчанскай сям'і. З 1969 года арганізуе выставы мастацтва. У 1989 годзе заснавала

фонд Эгіт, адзін з першых незалежных мастацкіх фондаў у Польшчы. Да 2007 года была была старшынёй праграмнай рады Музея сучаснага мастацтва ў Варшаве. Анда РОТЭНБЕРГ – чалец Міжнароднай асацыяцыі мастацтвазнаўцаў (AICA), таксама з'яўляецца членам International Manifesta Foundation ды International Germinations Foundation. Падрыхтавала шмат калектыўных і індывідуальных выставаў польскіх і замежных мастакоў. Шматразова была куратарам польскага павільёна на міжнародных выставах, у тым ліку на біенале ў Венецыі, Стамбуле і Сан-Паўлу. У 2009 годзе апублікавала аўтабіяграфію «Калі ласка» – сямейную сагу, у якой штодзённае жыццё пераплаятаецца з гістарычнымі падзеямі. Кніга распавядае пра пошукі тоеснасці, падвешанай між габрэйскай традыцыяй бацькі і светам багатага мяшчанства колішняй Расеі – з боку маці. Гэтая аўтабіяграфія была намінаваная на літаратурную прэмію Ніке 2010. У 2014 годзе пабачыла свет вялікае інтэрв'ю Дароты Ярэцкай з Андай Ротэнберг – «Ротэнберг. Хай будзе».

Юры ХМЯЛЕЎСКІ (Польшча)
Нарадзіўся ў Крынках. Паходзіць з суседняга Паўночнага Вострава. Скончыў Беластоцкі палітэхнічны ўніверсітэт, тут на Электрычным факультэце атрымаў ступень магістра інжынера. Пасля вучобы звязаўся з культурай і мясцовым самакіраваннем. На працягу ўжо амаль 25-ці гадоў з'яўляецца галоўным рэдактарам штомесячніка «Часопіс», беларускага грамадска-культурнага часопіса, які выходзіць у Беластоку. Адначасова з 1995 года да вясны 2015 быў галоўным рэдактарам штомесячніка «Wiadomości Gródeckie – Гарадоцкія навіны». У 2001–2003 гадах выпускаў і рэдагаваў часопіс «Тут. У Крынках і ваколіцы». У 1999 годзе разам з пісьменнікам Сакратам ЯНОВІЧАМ і прафесарам Лявонам ТАРАСЭВІЧАМ заснаваў у Крынках Таварыства Villa Sokrates. Пасля таго, як яно ператварылася ў фонд, стаў яго першым старшынёй. З 2009 года да лютага 2015 быў дырэктарам Гміннага цэнтра культуры ў Гарадку. 1 сакавіка 2015 года быў прызначаны намеснікам бурмістра ў суседнім Міхалове. Узнгароджаны адзнакай Заслужаны дзеяч культуры, якую прысвойвае Міністэрства культуры і нацыянальнай спадчыны ды сярэбраным Крыжом заслугі, які прысвойвае польскі прэзідэнт за дзейнасць у карысць беларускай культуры ў Польшчы.

Міхал АНЕМПАДЫСТАЎ (Беларусь)
Беларускі мастак, графік, фатограф. Прафесійна займаецца дызайнам, часцей за ўсё ажыццяўляе праекты ў галіне незалежнай культуры. Аўтар-распрацоўшчык плакатаў, ілюстрацый, вокладак дыскаў і кніг, лагатыпаў і візуальнай ідэнтыфікацыі беларускіх музычных фестываляў. Аўтар тэкстаў шматлікіх знакавых песень Касі КАМОЦКАЙ, гуртоў NRM і IQ48 ды знакамітага «Народнага альбома». Пераклаў на беларускую мову тэксты песень, між іншым: Гжэгажа ЦЕХОЎСКАГА, Марка ГРЭХУТЫ, гурта Пэрфэкт.

ДЫСКУСІЯ / POLITYKA

Алесь БЯЛЯЦКІ (Беларусь)
Нарадзіўся ў мястэчку Вяртсіля Сартавальскага раёна Карэліі (РСФСР). Беларускі грамадскі дзеяч, палітык і праваабаронца; кіраўнік Праваабарончага цэн-

тра «Вясна», віцэ-прэзідэнт Міжнароднай федэрацыі правоў чалавека. З 1979 года вывучаў беларускую і рускую філалогіі ў Гомельскім дзяржаўным універсітэце. У 1989 годзе быў навуковым супрацоўнікам Музея гісторыі беларускай літаратуры. У 1989–1998 гадах працаваў дырэктарам Літаратурнага музея Максіма Багдановіча. Займае пасаду віцэ-прэзідэнта Міжнароднай федэрацыі правоў чалавека. У сакавіку 2006 года Вацлаў ГАВЕЛ уручыў Алесю БЯЛЯЦКАМУ прэмію Homo Homini за праваабарончую дзейнасць. У 2010 годзе прызнаны ганаровым грамадзянінам горада Генуя – прызнанне было выразам заклапочанасці італьянскага грамадства ў сувязі з сітуацыяй з правамі чалавека ў Беларусі. Двойчы быў вылучаны на Нобелеўскую прэмію міру.

Праф. Антон МІРАНОВІЧ (Польшча)
Народжаны ў Беластоку. Гісторык і грамадскі дзеяч беларускага руху ў Польшчы. Прафесійна звязаны з Беластоцкім універсітэтам, з 1998 года – як прафесар надзвычайны, з 2006 – на пасадзе прафесара звычайнага. Загадчык Кафедры гісторыі культур памежжа Гістарычнага інстытута Беластоцкага ўніверсітэта. Спецыялізуецца ў беларускай гісторыі, гісторыі Цэнтральнай і Усходняй Еўропы, гісторыі праваслаўнай Царквы, сучаснай гісторыі, гісторыі Расеі. Адзначаны Асацыяцыяй выдаўцоў вышэйшых навучальных установаў за кнігу «Праваслаўная царква ў гісторыі Рэчыпаспалітай». Актыўна ўдзельнічаў у працы беларускіх меншасных арганізацый. Быў чальцом Гарадской нацыянальнай рады Беластока (1983-1990), Ваяводскай нацыянальнай рады (1988-1990) ды гарадской рады (1994-1998; са спісу Выбарчага камітэта праваслаўных). Сузаснавальнік Беларускага дэмакратычнага аб'яднання, чалец ягонай управы, балатаваўся на парламенцкіх выбарах 1993 года.

Марыюш МАШКЕВІЧ (Польшча)
Дзеяч дэмакратычнай апазіцыі з 1986 года (рух «Свабода і мір»). У 1988–1990 гадах уключыўся ў грамадска-палітычную дзейнасць у Чэнстахове. Быў, у тым ліку, кіраўніком мясцовага выбарчага штаба Салідарнасці ў 1989 годзе. У пачатку 90-х гадоў прыйшоў у дыпламатычную дзейнасць, быў першым пасля вайны афіцыйным прадстаўніком Польшчы ў Літве (1991–1994), дзе з нуля арганізаваў працу польскай амбасады. Пасля заснаваў першае польскае консульства ў Гародні. У 1994–1997 гадах займаў пасаду генеральнага консула Польшчы ў Беларусі, а ў 1998–2002 гадах быў амбасадарам. 24 сакавіка 2006 года быў арыштаваны беларускай міліцыяй і жорстка збіты, а затым асуджаны на 15 сутак арышту за ўдзел у мітынгу апазіцыі, які адыбыўся на Кастрычніцкай плошчы ў Менску пасля прэзідэнцкіх выбараў. Аўтар шматлікіх артыкулаў і кніг у галіне сацыялогіі, рэлігіязнаўства ды міжнародных адносін.

ДЫСКУСІЯ / ЛІТАРАТУРА

Міхал АНДРАСЮК (Польшча)
Пісьменнік, радыёжурналіст, публіцыст. Піша на польскай і беларускай мовах. Вырас у вёсцы Войнаўка недалёка ад мяжы з Беларуссю. Па-беларуску апублікаваў тры зборнікі апавяданняў: «Фірма» (2000), «Мясцовая гравітацыя» (2004),

«Белы конь» (2006), «Крыжык» (2015). Выдадзены ў 2010 годзе «Вагон другога класа» быў дэб'ютным раманам і першай кнігай напісанай аўтарам на польскай мове. Яна была намінаваная на Літаратурную прэмію Прэзідэнта Беластока імя Веслава Казанэцкага. У 2011 годзе выйшаў «Белы конь» у перакладзе на польскую мову Марціна Рэмбача. Гэтая кніга была ўганараваная літаратурнай прэміяй імя Веслава Казанэцкага.

Ян Рышард КАМІНСКІ (Польшча)
Нарадзіўся ў 1947 годзе на Мазовіі. Польскі пісьменнік, акцёр, эсэіст. Скончыў аддзяленне польскай філалогіі Варшаўскага ўніверсітэта. Настаўнік польскай мовы ў сярэдніх школах у Вострай Гары, Янаве і Беластоку. На працягу многіх гадоў чалец рэдакцыйнай калегіі літаратурна-мастацкага часопіса «Карткі». Лаўрэат Літаратурнай прэміі Прэзідэнта Беластока імя Веслава Казанэцкага за 2012 год. Аўтар публікацыі: «Querida» (1989), «Далёка, усё далей – ціха, усё цішэй» (1992), «Фуга» (1996), «Метафізіка правінцыі» (2000), «Кніга рэгістрацый» (2011), «Час будзільніка» (2013).

Віктар САЗОНАЎ (Беларусь)
Нарадзіўся ў Гальшанах каля Ашмянаў на Гарадзеншчыне. Беларускі пісьменнік, публіцыст і грамадскі дзеяч звязаны з дэмакратычнай апазіцыяй. Скончыў гістарычны факультэт Гарадзенскага дзяржаўнага ўніверсітэта імя Янкі Купалы. Супрацоўнічае з Праваабарончым цэнтрам «Вясна». Піша для беларускага тыднёвіка «Ніва» ды супрацоўнічае з Беларускім Радыё Рацыя. Сябра Саюза беларускіх пісьменнікаў. Аўтар некалькіх цыклаў апавяданняў: «Нататкі кантрабандыста» (2005), «Суседскія былі» (2012), якія былі перакладзены на польскую мову, «Сандалі мітрапалітыка» (2012).

МАСТАЦТВА

Дамінік ЛЕЙМАН (Польшча)
Нарадзіўся ў 1969 годзе ў Гданьску. Выпускнік Акадэміі мастацтваў у Гданьску і Royal College ў Лондане. Жыве і працуе ў Берліне і Познані, дзе вядзе мастацкую майстэрню ў Акадэміі мастацтваў. Сярод ягоных дасягненняў, сярод іншых, персанальныя выставы «Роскаш выжывання» (Цэнтр сучаснага мастацтва, Варшава 2006), «Апошні ўключае святло» (Цэнтр сучаснага мастацтва, Варшава 2006), «Натуральгая гісторыя» (Атлас Мастацтва ў Лодзі, 2007). Яго работы былі паказаны на Біенале архітэктуры ў Венецыі (2004) і на выставах «Пасля сцяны» ў Moderna Museet у Стакгольме і «Жывапіс як прысутнасць» у Kunstlerhaus Bethanien (2006). Лаўрэат шматлікіх польскіх і міжнародных узнагарод: Пашпарту Палітыкі ў 2001 годзе, Мастацкай прэміі Прэзідэнта Гдыні. Стыпендыст Фонда Касцюшкі Міністра культуры Польшчы, Trust for Mutual Understanding, рэзідэнт «Месца 1» у Нью-Ёрку.

Марыюш ТАРКАВЯН (Польшча)
Нарадзіўся ў 1983 годзе ў Лукаве. Скончыў мастацкі факультэт Універсітэца Марыі Кюры-Складоўскай у Любліне. Пільна назірае за светам мастацтва, з'яў-

ляецца яго дакументалістам і футуролагам. Татальна захоплены мастацтвам. Няспынна стварае серыі рысункаў прысвечаных гэтай тэме, сярод іншага «У пошуках мастацтва», «Патэнцыйныя мастакі», «Прадбачанне мастацтва», «Калёквіум па гісторыі мастацтва і цывілізацыі». Рысункі Таркавяна звязаныя з сатырычнай і рэпарцёрскай традыцыяй. Працы стварае спантанна, у розных абставінах, час ад часу падпісвае рысункі кароткімі тэкстамі, часта іранічнага характару. Рысуе з хуткасцю машыны, больш выразна чым лічбавы фотаапарат, пад дажджом, зімой, ноччу і ў вельмі цяжкіх умовах. Работы мастака знаходзяцца ў многіх прыватных калекцыях і ў многіх установах.

МУЗЫКА

MISS GOD (Польшча)
Яе творчасць не паддаецца відавочнай класіфікацыі. Яна спалучае ў сабе новае электроннае гучанне з энтічнымі ўплывамі і вакальнымі эксперыментамі. Спявачка выступіла на Open'er Festival, film Polska Festival ў Берліне, фестывалі Inderground/ Independent у Беластоку, фестывалі Усход Культуры, фестывалі Soundrive ў Гданьску ды фестывалі Firmament ў Катавіцах. У ліпені гэтага году выступіла ў Лондане на Ambition Festival. Міс Год выпусціла да гэтага часу два міні-альбомы.

АГАТА (Беларусь)
Сумесны праект беларускіх музыкаў Ірэны КАТВІЦКАЙ і Аляксея ВАРСОБЫ. Унікальнасць праекту заключаецца ва ўзаемадзеянні спецыфічных вакальнай і інструментальнай рысаў. Вакальная лінія – традыцыйная, рытуальная, якая захоўвае дыялекты, архаічныя лады і манеру. Інструментальная – спалучае аўтарскую манеру выканання і тэхнікі сучасных музычных напрамкаў (неакласіку, авангард, неамінімалізм). Ультраархаіку і ультрасучаснасць у праекце зблізжаюць уважлівыя адносіны да кожнага гуку, надзяленне асаблівай значнасцю гуку і кантэксту, што ствараецца пры дапамозе нечаканых прыёмаў у гармоніі і аранжыроўцы. Акардэон і Голас часта суіснуюць у розных танальных і рытмічных планах, што стварае паліфанічны эфект і надае вялікую самастойнасць партыям. Гэта музыка пра перажыванні і надзеі дарослага чалавека, пра разнастайныя жыццёвыя перыпетыі – каханне і смерць, дзяцей і сям'ю, пра “чужую старонку” і вайну, пра радасць у горы і гора ў радасці.

ВАГОНАВАЖАТЫЯ (Украіна)
Гэта вопытная каманда работнікаў трамвайнага дэпо. Яны выпадкова знайшлі ў салоне забыты кімсьці з пасажыраў сэмплер і мікрафон. Гітара і барабаны ў іх ужо былі... З гэтай пары іх амаль не бачылі ў рамонтных боксах. Яны ствараюць, запісваюць і падарожнічаюць. Прапагандуюць электронную экалогію.

XVI TRIALOH / KRYNKI 2015

субота 22.08.2015 г.

ДЫСКУСІЯ
Каўказская сінагога – вул. Ю. Пілсуцкага 5
мадэратар: Мікалай ВАЎРАНЮК

КУЛЬТУРА / гадзіна 10:00 – 11:30
Анда РОТЭНБЭРГ, Юрка ХМЯЛЕЎСКІ, Міхал АНЕМПАДЫСТАЎ

ЛІТАРАТУРА / гадзіна 12:00 – 13:30
Міхал АНДРАСЮК, Ян КАМІНЬСКІ, Віктар САЗОНАЎ

перапынак на абед

ПАЛІТЫКА / гадзіна 14:30 – 16:00
Алесь БЯЛЯЦКІ, Антон МІРАНОВІЧ, Марыюш МАШКЕВІЧ

МАСТАЦТВА
гадзіна 17:00 / Галерэя Крынкі – вул. Ю. Пілсуцкага 6
Дамінік ЛЕЙМАН (PL) „«GRODZENIE»
Марыюш ТАРКАВЯН (PL) «KRYNKI – OBRYSOWANE»

МУЗЫКА
гадзіна 19:00 – 22:00 / Завулак ля Каўказскай сінагогі
MISS GOD
АГАТА
ВАГОНОВОЖАТЫЕ

пятніца-субота 21-22.08.2015 г.

«UZAJO – МОВАЗНАЎЧЫЯ І ШАЎКАГРАФІЧНЫЯ СЕМІНАРЫ»
гадзіна 10:00 – 18:00 / Гмінны асяродак культуры ў Крынках – вул. Гродзеньска 7
Агата БОРОВА

XVI Трыялог праводзіцца пад ганаровым патранатам маршалка Падляшскага ваяводства
Dofinansowano ze środków Narodowego Centrum Kultury w ramach programu Kultura – Interwencje 2015

Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego.

KULTURA DOSTĘPNA | NARODOWE CENTRUM KULTURY

gazeta WYBORCZA.PL

URZĄD MIEJSKI W KRYNKACH

GMINNY OŚRODEK KULTURY W KRYNKACH

РАЦЫЯ БЕЛАРУСКАЕ РАДЫЁ

FUNDACJA VILLA SOKRATES • SOKÓLSKA 9, 16-120 KRYNKI • NIP 545 17 95 234 • VILLASOKRATES.PL